

Dato: 05.02.2025

Hørings svar til Representantforslag 47 S (2024-2025)

Creo – forbundet for kunst og kultur vil med komme med høringssvar til Representantforslag 47 S (2024–2025) og vi vil konsentrere vårt innspill til punktet om et «**Styrket sikkerhetsnett for frilansere og selvstendig næringsdrivende**», der representantene henviser til at «Faste ansettelse skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv, men i bransjer der det ikke er mulig, bør selvstendig næringsdrivende ha et like godt sikkerhetsnett ved sykdom som andre arbeidstakere. Frilansere har i dag ikke rett på sykepenger før den 17. dagen ved sykdom, og dette kan bety store økonomiske problemer for selvstendig næringsdrivende som blir syke. Forslagsstillerne mener at det er nødvendig å styrke ordningene for denne gruppen slik at alle får nødvendig inntektssikring ved sykdom.»

Siden vi er Norges største kunstnerorganisasjon vil vi ta som utgangspunkt de utfordringer våre selvstendig næringsdrivende kunstnere og kulturarbeidere står overfor. Men med flere års erfaring med å arbeide for disse gruppene er vår erfaring at de utfordringer og problemer vi har pekt på som relevante for våre grupper er like aktuelle for andre grupper av selvstendig næringsdrivende. Vi er derfor veldig enig i mye av det som foreslås i dette representantforslaget og vil i dette innspillet ta til orde for at:

Det sosiale sikkerhetsnettet for frilansere og selvstendig næringsdrivende kunstnere må utredes og styrkes.

Alle i Norge skal i prinsippet ha like rettigheter, men kunstnere og andre faller ofte gjennom det sosiale sikkerhetsnettet. Mange har lav gjennomsnittslønn. Midlertidige arbeidsforhold og kombinasjonen av ulike tilknytningsmodeller bidrar også til at disse yrkesutøverne får mindre igjen for velferdsytelsene enn andre. Systemet er svært komplisert, og delvis basert på skjønn, noe som kan være krevende i møte med varierende kompetanse hos NAV når det gjelder våre gruppers særskilte arbeidssituasjon.

Koronapandemien har fungert som forstørrelsesglass for disse problemstillingene, og har vist at i situasjoner hvor spesielt kunstnere og kulturarbeidere blir arbeidsledige har de i utgangspunktet ingen sikring. Under koronaepidemien fikk – som en spesialordning – etablert en egen kompensasjonsordning for frilansere og selvstendige næringsdrivende, Fra 4. mai 2020 til 31. mars 2022 kunne frilansere og selvstendig næringsdrivende søke om å få kompensert tap av inntekt som følge av koronasituasjonen. Det ble i denne perioden utbetalt til sammen 3,275 milliarder kroner, til totalt 26 216 personer. Gjennomsnittlig utbetaling var på 124 900 kroner. Dette viser at det er et hull i det norske sosiale sikkerhetsnettet, ett hull som denne komiteen kan være med å tette.

Regelverket for trygdeytelser gir i dag frilansere og selvstendig næringsdrivende dårligere vilkår enn arbeidstakere. Det rammer særlig næringsdrivende med lav inntekt og kunstnere med vekslende tilknytningsform. De kunstneriske næringsvirksomhetene er sårbare fordi produktet ofte er uløselig knyttet til innehaveren. Kostnadene og administrasjonsbyrden ved drift av aksjeselskap er fortsatt for omfattende til at det er hensiktsmessig å opprette AS for virksomheter med lav omsetning.

En utfordring for selvstendig næringsdrivende er at alle skattefradrag fører til redusert overskudd og til dårligere økonomisk grunnlag for trygdeytelser. En mulig forbedring kan være at det innføres minstefradrag på næringsinntekt, tilsvarende dagens minstefradrag på lønnsinntekt. Samtidig må det ses på om det er mulig å fjerne den negative effekten investeringer i egen næringsvirksomhet har for beregningsgrunnlaget av trygdeytelser.

Konsekvensene av ingen dekning fra første dag og deretter dekningsgrad på bare 80 prosent i dagens sykepengeordning for selvstendig næringsdrivende gjør det vanskelig å overleve for langtidssykemeldte. Spesielt rammer dette lavtlønte. Dagens system med frivillig tilleggstrygd er ment å være en selvfinansierende forsikringsordning. Den er mer å betrakte som en kommersiell forsikringsordning enn en sosial tilleggsordning for å dekke opp for manglende lovfestede rettigheter. Premien er også uforutsigbar og endres hyppig, noe som er svært krevende for kunstnere som oftest både har lav, og svært variabel inntekt. Tilleggsforsikringen for næringsdrivende er også svært kostbar.

En enkel og rask forbedring i sykepengedekningen for selvstendig næringsdrivende (enkeltpersonforetak) vil være å øke denne til 100 prosent fra 17. sykedag. Det må også utredes hvordan disse kan sikres inntekter fra dag 1.

En annen utfordring er at forsikringsordningen ikke legger til rette for de med kombinerte inntekter. Hvis man både er frilanser og selvstendig næringsdrivende kan man etter lovendringen som trådte i kraft 1.1.19, kun tegne forsikring for næringsdelen av sitt virke, uansett hvor lav næringsinntekten er. Dette har fratatt mange av våre medlemmer muligheten for å tegne tilleggsforsikring for de første 16 sykedagene.

Tilleggsforsikringsordningen må derfor endres slik at de med kombinerte inntekter frilansere/næringsdrivende kan tegne forsikring også for frilansdelen av sitt virke.

Prinsippet om at tilleggsforsikringen for frilansere/ næringsdrivende skal være selvberende må også endres, og Staten må ta ansvar for at også frilansere og selvstendig næringsdrivende får en reell mulighet til å sikre en akseptabel sykepengedekning.

Det må legges til rette for at det kan opptjenes tjenestepensjon på de inntektene de selvstendig næringsdrivende faktisk har.

Nærmere halvparten av kunstnerne har ingen tjenestepensjonsordning og er i hovedsak henvist til alderspensjon fra folketrygden som den eneste inntekten i alderdommen.

Det må legges til rette for at det kan opptjenes tjenestepensjon på de inntektene kunstnerne faktisk har. Pensjon fra første dag og første krone er en avgjørende brikke, og med innføringen av egen pensjonskonto er et vesentlig, strukturelt element på plass.

Svært mange kunstnere er ikke arbeidstakere, men frilansere og/eller selvstendig næringsdrivende. Mange har en kombinasjon av så godt som alle ulike tilknytningsformer. Korte ansettelser, sporadiske frilansoppdrag og arbeid i enkeltpersonforetak gjør at mange kunstnere i dag faller mellom to (eller flere) stoler.

Det bør derfor være en målsetting at man på sikt må sikres pensjonsrettigheter på frilansinntekter (inntekter fra ikke-ansatt lønnsarbeid), arbeidsstipender mv., og også få mulighet til å opparbeide seg tjenestepensjonsrettigheter på inntekter fra oppdrag.

Løsningen med egen pensjonskonto bør på sikt legge til rette for å samle ulike typer pensjon fra alle ulike tilknytningsformer på en hensiktsmessig og god måte.

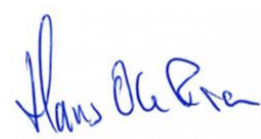
Dagpenger under arbeidsløshet

Kunstnerens næringsinntekter gir ikke rett til dagpenger under arbeidsløshet. Å fastsette normal arbeidstid og tid i arbeid under delvis arbeidsløshet er også et problem for mange kunstnere. Folketrygdloven må derfor endres slik at kunstnere i langt større grad enn i dag får rett til dagpenger i arbeids- eller oppdragsløse perioder.

Kunstnerallianser

Skuespiller- og dansealliansen har vist seg som en solid og viktig institusjon som må videreføres som en permanent ordning. Derfor må bevilgningen til en Musikeralliansen nå følges opp med bevilgninger også i årene fremover.

Med vennlig hilsen

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur